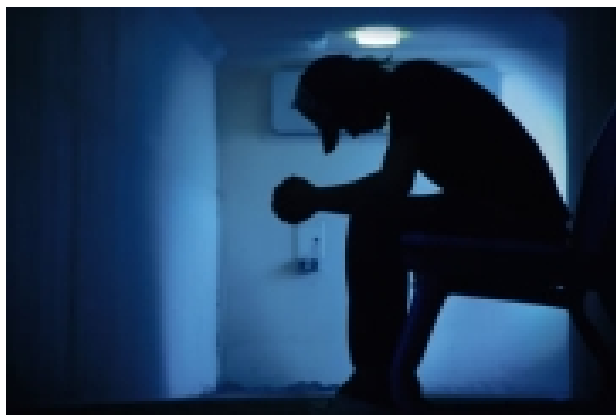

ΑΟΡΑΤΟΙ (του Γιάννη Κιμπουρόπουλου)

«Το να χάνεις τη δουλειά σου είναι σαν κατάγμα», μονολογεί ο ήρωας ενός διηγήματος (του Χ. Οικονόμου από τη συλλογή «Κάτι θα γίνει, θα δεις» που, προ τριετίας, λειτούργησε σαν ηχώ του μέλλοντος).

Το να μη βρίσκεις δουλειά για πολύ καιρό είναι σαν πολλαπλά

κατάγματα.

Το να είσαι τόσο καιρό άνεργος ώστε να καταλήγεις εκτός εργατικού δυναμικού είναι συντριβή. Εξαφάνιση. Κοινωνική εξαέρωση.

Δεν σας προκαλεί απορία; Πού κρύβονται οι 1,5 εκατομμύριο πραγματικοί άνεργοι; Πού είναι οι 500.000 νέοι έως 25 ετών που η πρώτη εργασιακή τους εμπειρία είναι η ανεργία; Πού κινούνται οι 500.000 που διανύουν παροπλισμένοι την παραγωγικότερη περίοδο της ζωής τους, μεταξύ 25-45 χρόνων; Ένα από τα πραγματικά επιτεύγματα της τρόικας και της κυβέρνησης είναι ότι κατέστησαν τους άνεργους κοινωνικά και πολιτικά αόρατους. Οι άνεργοι υπάρχουν μόνο σαν στατιστική του τρόμου, σαν αριθμός ιλιγγιωδώς αυξανόμενος και σαν μοχλός εκβιασμού των τυχερών που διατηρούν το «προνόμιο» να εργάζονται. Οι άνεργοι δεν υπάρχουν σε κανένα επίπεδο της διαπραγμάτευσης μεταξύ κυβέρνησης και τρόικας. Δεν υπάρχουν σε κανένα μέτρο του μνημονίου, με εξαίρεση τις περικοπές στα επιδόματα ανεργίας. Δεν υπάρχουν στον σχεδιασμό κανενός υπουργείου, με εξαίρεση τη διαχείριση μερικών υπολειμμάτων των κοινοτικών επιδοτήσεων. Δεν υπάρχουν στον πολιτικό και κοινωνικό σχέδιο κανενός κόμματος, με εξαίρεση τις γενικές προσδοκίες για απασχόληση που θα προκύψει από εκείνο ή το άλλο αναπτυξιακό τέχνασμα. Οι

άνεργοι, ενώ εξελίσσονται στην πιο θεαματικά αυξανόμενη ομάδα της ελληνικής κοινωνίας και οσονούπω την πολυπληθέστερη, είναι ταυτόχρονα η ομάδα που έχει τεθεί κυριολεκτικά εντός παρενθέσεως.

Με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, όλα τα άλλα στρώματα και κατηγορίες της κοινωνίας βρίσκονται, έστω και περιθωριακά, εντός της διαπραγμάτευσης για τον βίαιο, μνημονιακό μετασχηματισμό. Οι μισθωτοί του Δημοσίου, παρά την ισχνή τους συνδικαλιστική δύναμη, είναι το πρόσχημα για κάποιες από τις περίφημες «κόκκινες γραμμές». Οι μισθωτοί του ιδιωτικού τομέα έγιναν ένα παρόμοιο πρόσχημα στο προ ημερών θέατρο κυβερνητικής «αντίστασης» απέναντι στον κυνισμό της τρόικας για τις αποζημιώσεις και τις τριετίες (σημειολογικά έχει ενδιαφέρον, πάντως, ότι και στις δύο περιπτώσεις, του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, οι μισθωτοί αντιμετωπίζονται κυρίως ως υποψήφιοι άνεργοι). Οι προμηθευτές του Δημοσίου προβάλλονται ως οι κατεξοχήν αναξιοπαθούντες με τις ληξιπρόθεσμες οφειλές του κράτους. Η επιχειρηματική ελίτ είναι έτσι κι αλλιώς προνομιακός απευθείας συνομιλητής και υποβολέας αρκετών «μεταρρυθμίσεων» της τρόικας. Οι μικρομεσαίοι, αν και συνθλιβόμενοι μεταξύ φορολογίας και ύφεσης, θεωρούνται δικαιούχοι ενός σεβαστού μέρους των κοινοτικών επιδοτήσεων, αν και όταν αυτές αποδεδουλευτούν. Οι αποταμιευτές, αν τους αντιμετωπίσουμε ως ιδιαίτερη κατηγορία, αποτέλεσαν από την αρχή της κρίσης το επιχείρημα υπεράσπισης των τραπεζών. Αλλά ακόμη και οι δανειολήπτες, μπαταχτοσήδες ή απλώς ανήμποροι να εξυπηρετήσουν τις δόσεις τους, είναι η διαρκής αφορμή επινοήσεων και παρεμβάσεων για τη διάσωση της ιεράς τραπεζικής πίστης. Όλοι τους είναι κατά κάποιο τρόπο παρόντες στη διαπραγμάτευση, με το μικρό ή μεγάλο ειδικό πολιτικό τους βάρος ως σταθερή πελατεία του πολιτικού συστήματος.

Αλλά οι άνεργοι δεν είναι πουθενά. Είναι παράδοξα απόντες ακόμη και ως φυσική παρουσία, παρ' ότι οι αριθμοί επιβεβαιώνουν πέραν αμφιβολίας ότι τουλάχιστον ένας τους είναι παρών στο μέσο νοικοκυριό. Είναι απόντες από την καθημερινή

κοινωνικότητα, από τις δημόσιες εκδηλώσεις θυμού, οργής, απελπισίας. Είναι άορατοι ως συγκεκριμένη κοινωνική οντότητα που κάπως πρέπει να διαχειρίζεται κάπως το 24ωρό της, την εβδομάδα της. Δεν είναι ορατοί με τον τρόπο που ήταν ορατοί στην κρίση του 1929 οι Αμερικανοί ή αργότερα οι Γερμανοί άνεργοι, με τις τεράστιες ουρές στα γραφεία εργασίας, στα συσσίτια ή στα καραβάνια των μεταναστών. Πού είναι όλοι τους;

Ρητορικό είναι το ερώτημα. Καθένας μας έχει μια απάντηση για το πού είναι και τι κάνουν οι άνεργοι του στενού ή ευρύτερου περιβάλλοντός μας. Καθένας μας δέχεται ένα-δυο τηλεφωνήματα την εβδομάδα από γνωστούς και φίλους που ζητούν με διακριτικότητα: «έχε με υπόψη, αν φτάσει στ' αυτί σου κάτι για καμιά δουλειά... Ό,τι να 'ναι». Αρκετοί από μας σιτίζουν, στεγάζουν και συντηρούν έναν άνεργο ή αναλαμβάνουν τα έξοδα των παιδιών του, στο πλαίσιο της οικογενειακής πρόνοιας, του μόνου ανθεκτικού και υπεράνω κρίσεων και μεταρρυθμίσεων συστήματος κοινωνικής ασφάλισης που υπήρξε στη μεταπολεμική Ελλάδα. Καθένας μας έχει υπόψη του εναλλακτικές συμπεριφορές και αντιδράσεις στην κατάσταση της μακρόχρονης ανεργίας: ανθρώπους που απλώς ροκανίζουν τον χρόνο τους γύρω από ένα φλιτζάνι καφέ, άλλους καρφωμένους στον καναπέ να κάνουν ζάπινγκ ανάμεσα σε χαζοχαρουμενάδικα προγράμματα και δελτία μνημονιακού τρόμου, κάποιους βυθισμένους ήδη σε βαθιά, κλινική κατάθλιψη, άλλους απελπισμένους μπροστά σε σωρούς απλήρωτων λογαριασμών κι ανεξόφλητες δόσεις δανείων κι εφορίας, αρκετούς, δραστήριους κι ακατάβλητους, «παντρεμένους» με την αισιοδοξία και την αυτοπεποίθηση, να στέλνουν ακούραστα βιογραφικά, να κυνηγούν ευκαιρίες, να προσφέρονται ακόμη και για μαύρη, κακοπληρωμένη εργασία και άλλους να ψάχνουν ήδη προορισμό μετανάστευσης. Από Καναδά μέχρι Ντουμπάι.

Δεν έχουμε ακόμη δει μαζικά εικόνες ανέργων στο έσχατο στάδιο του κοινωνικού αποκλεισμού, αποκομμένους από τα σπίτια και τις φαμίλιες τους, ανέστιους, περιπλανώμενους, χωμένους σε κάδους απορριμμάτων. Η ματιά μας δεν έχει ακόμη εισπράξει εκείνη την υπερβολική δόση δυστυχίας που θα την κάνει αναίσθητη.

Παρ' όλα αυτά, οι άορατοι άνεργοι, αυτή η ασυγκρότητη σιωπηλή υπερδύναμη της κοινωνίας, χωρίς καμιά συλλογική ή πολιτική εκπροσώπηση, ζουν ανάμεσά μας χωρίς να έχουν φανερώσει την τελική τους επίδραση στο μεγαλύτερο κοινωνικό πείραμα της μεταπολεμικής Ευρώπης. Είναι ένας καταλύτης με άγνωστες ιδιότητες. Είναι όχι μία, αλλά δύο χαμένες γενιές ανθρώπων που όσο περνά ο χρόνος χάνουν τις παραγωγικές τους δεξιότητες. Οι τεχνοκράτες της δημοσιονομικής εξυγίανσης, οι οποίοι αντιμετωπίζουν ακόμη και την κείνσιανή προσδοκία της πλήρους απασχόλησης ως πολιτικό εξτρεμισμό, περιορίζουν τον ρόλο των άορατων ανέργων σε μια στατιστική μέτρηση, αδιάφορη για τους οικονομικούς στόχους τους. Το έλλειμμα μπορεί να μηδενιστεί, η βιωσιμότητα του χρέους κουτσά στραβά να εξασφαλιστεί, η Ελλάδα να γίνει η πιο ανταγωνιστική χώρα των Βαλκανίων, οι ρυθμοί ανάπτυξης να επιστρέψουν στα προ κρίσης ρεκόρ, αλλά ταυτόχρονα η ανεργία να ίπταται στο 30%, στο 40%, ακόμη και στο 50%, γιατί όχι; Εφόσον το «σύστημα» δουλεύει, τι σημασία έχει πόσοι θα είναι οι άνεργοι; Αρκεί να παραμένουν άορατοι, εκτός του νέου «κοινωνικού συμβολαίου». Να παραμένουν η δύναμη αδρανείας που κάνει τους «προνομιούχους» απασχολούμενους να λουφάζουν, γιατί τα σύνορα μεταξύ ανεργίας κι απασχόλησης γίνονται πια ασαφή. Μια τρίχα, λίγα λεπτά και ελάχιστα χρήματα χωρίζουν τη μια από την άλλη κατάσταση.

Κι αν η στατιστική της ανεργίας επιμένει άγρια και ενοχλητική, ακόμη κι αυτή συν τω χρόνω μπορεί να βελτιωθεί. Ενδείξεις υπάρχουν από σήμερα. Μαζί με τα θηριώδη ποσοστά ανεργίας, καταγράφεται κι η μείωση της απασχόλησης. Ένα ποσοστό αοράτων συμφιλιώνεται σε τέτοιο βαθμό με την α-ορατότητά του, ώστε να σταματήσει να δηλώνει οικονομικά ενεργός. Δεν δουλεύω, δεν βρίσκω δουλειά, δεν ψάχνω για δουλειά, είμαι εκτός και ανεργίας και απασχόλησης. Σε μια οικονομική και κοινωνική ζώνη λυκόφωτος.

Ποια ψυχολογική, ιδεολογική, πολιτική διεργασία γίνεται στους κατοίκους αυτής της ζώνης λυκόφωτος; Όπως μας υπενθυμίζει η μεταφυσική μυθολογία, σ' αυτή την περιοχή μεταξύ φωτός και

σκοτούς συνυπάρχουν ζόμπι, λυκάνθρωποι, νεράιδες, ξωτικά, βαμπίρ, δράκοι, μάγισσες, προφήτες, άγγελοι και δαίμονες. Όντα με δυνάμεις υπερφυσικές προορισμένες για δημιουργία ή καταστροφή, για πόλεμο ή ειρήνη, για συμφιλίωση ή σπαραγμό, για το καλό ή για το κακό. Όσοι πιστεύουν ότι το να καταστήσεις αυτόν τον κόσμο απλώς άορατο προστατεύει το μεγάλο μνημονιακό πείραμα σύντομα θα εκπλαγούν. Και πιθανότατα όχι ευχάριστα.

Θεωρίες για την υπεραξία

Η μακροχρόνια ανεργία σαφώς και οφείλεται σε μακροοικονομικά γεγονότα και αποτυχημένες πολιτικές που είναι πέρα από τον έλεγχο των μεμονωμένων ατόμων, παρ' όλα αυτά τα θύματα στιγματίζονται. Άραγε, όταν έχει μείνει κανείς άνεργος για μεγάλο διάστημα, οι εργασιακές του δυνατότητες διαβρώνονται και ο ίδιος καθίσταται λιγότερο κατάλληλος για πρόσληψη; Μήπως το γεγονός ότι ο άνθρωπος συγκαταλέγεται στους μακροχρόνια ανέργους σημαίνει ότι κατά βάθος είναι άχρηστος; Ίσως όχι, πολλοί εργοδότες όμως το πιστεύουν – και για τον εργαζόμενο ίσως αυτό να έχει τελικά σημασία. Με δεδομένη την κατάσταση της οικονομίας, όποιος χάνει τη δουλειά του δυσκολεύεται πολύ να βρει άλλη, ενώ, αν μείνει άνεργος για μεγάλο διάστημα, καταλήγει να θεωρείται μη απασχολήσιμος.

Σε όλα αυτά πρέπει να προσθέσουμε και τη βλάβη που προκαλείται στον εσωτερικό κόσμο των Αμερικανών. Ξέρετε τι εννοώ, αν γνωρίζετε οποιονδήποτε που να είναι παγιδευμένος στη μακροχρόνια ανεργία: ακόμη κι αν δεν αντιμετωπίζει οικονομικά προβλήματα, το πλήγμα για την αξιοπρέπεια και τον αυτοσεβασμό του μπορεί να αποβεί καίριο. Όταν ο Ben Bernanke μιλούσε περί έρευνας για την ευτυχία, υπογράμμιζε τη διαπίστωση ότι η ευτυχία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την αίσθηση του ατόμου ότι ελέγχει τη ζωή του. Σκεφτείτε τι παθαίνει αυτή η αίσθηση του ελέγχου όταν κάποιος θέλει να δουλέψει, αλλά οι μήνες περνούν και δεν βρίσκει δουλειά, όταν η ζωή που έχει κτίσει καταρρέει επειδή τα χρήματα τελειώνουν.

Πόλ Κρούγκμαν, «Τέλος στην ύφεση τώρα»

Γιάννης Κιμπουρόπουλος

Από τη στήλη Ελεύθερος Σκοπευτής, Επενδυτής, 20/10/2012

Πηγή: Αριστερό Βήμα

Φωτό: wikimedia